

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՅՈՒՆԻՍ 18 ՃԻՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ

ՆԻՄԵՐՈ 78

Մանգրամի Էֆեմար հափթառա 6 եանի սենետե 300 նիւսիս վերիկիւ, սենետե գրամեթի, բաթա փարասը տախի իննստե օլարագ, 200 զէ՝ օլուպ, ալթը այլըղը 100 զէ՝ օլա- ճագ, վէ՝ իւսթեսի տախի 50 ար փարայա սաթըլաճագ տըր :

Իւնսաթըն պէճէր սաթըլը ինն, պի- ըննի տէֆատա 5, իքի ճի տէֆատա 2, վէ իւսթեսի վէ սաթիւր տէֆալարտա 1 էր ղուրուշ պընսճագ տըր :

Մէթթուպ վէ սաթիւր, իսթանպուլա Պաղէ Գաբուսու խարիճինտե, գաղաղօլխանէ իլէ ճամիի շէրիֆ արա եւ- ընտե քեային Շապըր խանընտա, կարապետ 8. ֆանտս- եանըն 18 նիւսթօլու օտապընա կէօնտէրիլէճէ տըր :

ԻՍԹԱՆՊՈԼ

ԷՍՆԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅՅԷ

Յունիս	17	Էն երեքսէք	52-25
»	»	Էն աշաղը	54-32
»	»	Գարանտը	54-33
»	18	Այլըլը	54-30

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅՅԷ

Յիտրանս, 27 յունիս.

« Իթալեա օրտուսու խապէրլէրի բէք Ի- յի սուրէթտէ տըրլէր :

Մահը հալին 24 իւնտէ վուգու պուլան վազանըն նասըլ օլտուղու պու կիւնքի կիւն տահա իյի անլաշըլըլ օլտուղունտան, պուլունտան սօնրա ղուհուրա կէլէճէք մու- հարէպէլէրտէ, զաֆէրեապ օլունաճաղը հազգընտա էմնիյէթի ազիմէ հասըլ օլմուշ տուր :

Ավսթրիալըլարըն թէլէֆաթը չօգ օլտու- ղունտան, կէրի չէքիլմէյէ մէճպուր օլան Ի- թալեա ասկէրինի գօվալալըպ պիհուղուր Ի- տէմէքսիլին, մէյտանը մուհարէպէլի թէրք իթմէյէ մէճպուր օլմուշլար տըր :

Շիմտիյէ գատար կէլէն խապէրլէրտէն, ղալէ- պէ Ավսթրիալըլար թարաֆընտա պուլունտու- ղու աշիքեար անլաշըլմագտաուրը. հալ պու- քի, Իթալեա վէ Բրուսիանըն ղալիպ կէլ- մէսինէ արգուքէլ պուլունտան թարաֆիլը ղաղէթալար, հավատիլէրի էնինէ վէ պօ- եուհա չէքիլտըրէք, իլէրուսի իլին, մէք- քիւր տէվլէթլէր հազգընտա պիւլիւք ֆիւ- թուհաթլար քէյֆ իթմէքտէ տըրլէր. օրա- լարը պիղէ լաղըմ տէլիլ տըր. չիւնքի պու մէսէլէլէրտէ, պիղճէ հիլ պիւր թարաֆա թարաֆտարըլ իթմէյէ ինթիեաճ պուլուն- մատըղընտան, անճագ հազգըլթը հալի պիլտըրմէքլէ իգթիֆա իտէրիլ :

Պու կիւնիլք բօլիթիգանա եախօտ Լվ- րօպանա տայիւր հէման հիլ պիւր հավատիս վիլէմէյիպ, պուլունտան իլէ գանաաթ իթ- մէյէ մէճպուր օլաճաղըմըգտան, ղաղէթա- մըղը օգուեան զաթլարըն, մագուր պու- յուրմալարընը ըէճա իլէ պէրապէր, ինչա-

այլահ բազար իրթէսինէ գատար քեամիլէն քէսպի իֆագաթ իտէրէք, վազթ ու հալէ միւնասիպ հալատիսաթ տէրճինէ տէվամ Ի- տէճէկիլմիլի, վէ հաֆթատա պիւր գաչ տէ- ֆա, ֆարիստէն, վէ հաթթա ինթիմալ տըր վիլէնտաան տախի, խասթէթէն թէլէկըաֆ խապէրլէրի ալմագ ղայրէթինտէ պուլուն- տուղումուղու տախի պէյան իտէրիլ :

—Մ. Հօանէր նամ Աւմանալը պիւր ալի- մին եազընտա նէլը իթտիլի պիւր Ըսթա- թիստիքալէն ալարագ, շու աթիտէքիլէրի տէրճ ու պէյան իտէրիլ :

1845 տէն 1864 է գատար, Էվրօպատա վազը օլան մուհարէպէլէրտէ 2 միլիօն 762 պին քէսան թէլէֆ օլմուշ օլուպ, պուլար- տան 2 միլիօն 148 պին նէֆէրի Էվրօպալը, վէ 614 պին նէֆէրի տախի Էվրօպատան տիյարը օլան տիւշմէն թարաֆընտան տըր, տիւշք տըր քի, պիւր պիւրի իւզէրինէ սէնէ- տէ 15 պին քէսան թէլէֆ օլմուշ տուր : Մուհարէպէլտէն ղուհուրա կէլմիշ օլան խա- թալըլարտան էօլէն էհալի, պալատէքի հի- սապըն խարիճինտէ տըր :

Տէհրիմիլինէն չէտիտ մուհարէպէլէրի շու աթիտէքիլէր օլմուշլար տըր :

Շարգ մուհարէպէսինտէ (1855-1856) 541 պին քիլի թէլէֆ օլմուշ օլուպ, պուլար- տան 177 պին նէֆէրի միւտարէպէտէ գալ- մըլ, վէ եարալանտըգտան սօնրա միւթէէ- սիլէն էօլմիւշ տըր, վէ 554,500 նէֆէրի տախի հէր նէվի իլլէթ վէ խասթալըլարտան էօլմիւշլէր տըր, չէօլլէ քի :

Բուսլարտան	256,000
Թիւրքլէրտէն	98,000
Ֆրանսըլարտան	107,000
Ինկիլիզլէրտէն	45,000
Իթալեանլարտան	2,600
Կովկասիա մուհարէպէսինտէ (1829-60)	
330 պին քէսան թէլէֆ օլմուշ տուր :	
Հինտ մուհարէպէսի 1857 տէն	
1859ա գատար	196,000
Թիւրք իլէ Մօսկօֆ մուհա- ըէպէսինտէ (1828-29)	195,000
Լէհիսթան իսթիլալընտա (1854)	190,000

Իսրանեա իսթիլալընտա (1855-40)

172,000

Եռանանիսթանըն իսթիլալընտա

148,000

Եթիոպիա (1824-29)

Ֆրանսանըն Աֆրիգատաքի

146,000

սէֆէրլէրինտէ (1850-59)

Մաճարլարըն իսթիլալընտա

142,000

Իթալեա մուհարէպէսինտէ

129,874

Պու սօն հիսապտան 96 պին 874 քէսանը մէյտանը միւտարէպէտէ գալմըլ, վէ եախօտ եարալանտըգտան սօնրա միւթէէսիլին վէ- ֆաթ իթմիշ օլուպ, խասթալըլարտան տախի 53,000 քէսան էօլմիւշ տըր :

Ավսթրիալըլարտան	59,664
Ֆրանսըլարտան	50,220
Իթալեալըլարտան	25,640
Նարօլիլլէրտէն	14,040
Բարա ասքէրինտէն	2,570

1792 վէ 1845 սէնէլէրինտէ վուգու պու- լան մուհարէպէլէրտէ, Էվրօպանըն քեաֆ- ֆէյի թէլէֆաթը, սէնէտէ 550,000 նէֆէրէ պալիլ օլմուշ տուր :

1756 իլէ 1765 սէնէլէրի մապէսինտէ վուգու պուլան ելտի սէնէլիք մուհարէպէ- տէ 642,000 քէսան թէլէֆ օլմուշ տուր քի, սէնէտէ 91,700 նէֆէր տիւշք տըր :

Պիւլիւք Ֆրէտէրիգ պու հիսապը տահա ղիյատէ կէօսթէրէք, Իսթաթ տը մօն Թան նամ թարիլինտէ չէօլլէ թագսիմ իթմիշտըր- Բրուսիալըլարտան

180,000

Բուսիա ասաքիլինտէն գըր-

տըղը էհալի

55,000

Բրուսիա միւթէֆիլլէրինտէն

160,000

Ճէման Բրուսիա թարաֆընտան

575,000

Գրալը միւշարիլէյի քէնտի տիւշմէլլէրին- տէն թէլէֆ օլանլարըն հիսապընը չէօլլէ պէ- յան իթմիշ տըր :

Ավսթրիալըլարտան	150,000
Բուսիալըլարտան	120,000
Ֆրանսըլարտան	200,000
Շուէտլիլլէրտէն	25,000

Ճէման

545,000

Քեաֆէյի պիւրտէն

886,000

1815 սենտյանտէն պէրու վազը օլան մու-
հարէպէլէրտէ սարֆ օլունան ազճէնին մըգ-
տարը հիսապա կէլմէզ սուրէթտէ խէտէ ,
Փազաթ պիր միսալ օլարագ շու աթիտէքի-
նի քնաֆի աստ իտէրիզ :

Ֆրանգ .	
Բուսիատան	2,528,000,000
Ֆրանսատան	4,548,000,000
Ինկիլթէրատան	4,520,000,000
Թիւրքիատան	4,060,000,000
Ավսթրիատա թէտարի-	
քնաթ իշին	570,000,000

2 պուշուգ սէնէտէ ճէման 6,526,000,000

Իթալեա մուհարէպէսի , անճադ իքի պու-
շուգ ման մուտտէթինտէ , մուհարէպէսէ տա-
խիլ օլան տէվլէթէրին 4,483 միլիօն ֆրանգլըզ
մէսարիֆաթինը պիս օլմուշ տուր :

Շու աթիտէքիլէր , 1815 սենտյանտէն պէ-
րու օլան մուհարէպէլէրտէ թէլէֆ օլմուշ օ-
լան 2,772,000 ասաքիրին հիսապընըն խա-
րիճինտէ տիրէր :

Ամէրիգա մուհարէպէսի տէրքեար ,
Չին մուհարէպէսի ,
Ֆաս փատիշահընա գարը Խաքանեալըա-
րըն սէֆէրի :

1848տէ վուգու պուլան ումուճի իսթիլալ :
Ձլէզվիկ-Հօլշթէյն տուգալըզարընտա վա-
զը օլան մուհարէպէս , վէ սայիրէ , վէ սայիրէ :

— Բրուսիալըար Տրէպտա շէհրինէ
կիրտիքտէն սօնրա , շէհրի մէզպուրտան
իքի միլիօն թալէրլէք վէրկի իսթէմիշէր
տիր :

Ֆրանսա իլէ Բուսիա էլշէլէրի , հաւ-
եա շէհրի մէզպուրու թէրք իթմէմիշէր
տիր :

ՍՈՆ ՀԱՎԱՏԻՍ

Փարիս , 28 յունիս , ասաթ 6 տաղըզա
59 , ախաճըն :

Տիւնքի կիւն Պօնէմիատա վէ Միլիգիատա
քէք աղմ ճէնքլէր վուգու պուլմուշ , վէ
Բրուսիալըար եէնիլմիշէր տիր :

Ժէնէրալ Պէնէտէք մըթարէքէ թէքլի-
ֆինի ըտտ իթմիշ տիր :

Իթալեա գրալը Միւշիօյու թէրք իթմիշ
տիր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Մէմլէքէթէյնտէ օթուքանբրէնա Շար-
լընըն մայիս 28 թարիխի իքի գըթա է-
միրնամէսինտէն , մէմլէքէթէյն ասկէրի
նին հարապա հազըրլանտըզ , վէ Արճիս
նէհրի պոլունտա , վէ օրտու հէյնէթին-
տէ իգամէթ իւզըն պուլունտուղու , վէ
Պիւքրէշ էմրի թէտաֆիյէ մախսուս պիր
հայէ վազ օլունտուղու հափաթիւաթ-
տան տրր :

— Լէվանթտան ալընարագ , տէվէ-
թի Ալիյէնին Սօսիէթէ -Ժէնէրալտան ի-
քի միլիօն լիւա իսթիգրագ իտէրէք ,
զօնսօլիտէլէրին թէմմուզ Ֆայիլիկնի էտա

իտէրէկի , վէ Մըսըր վէրկիսի իւսվէսի
նին գարշըլըզ էմիլիէթ կէօսթէրիլէճէյն
ղազէթալարտա օղունմուշ իտի : Հալ
պու քի պու տէֆա մէզքիւր զազէթա ,
էվվէլքի եազըրլընտա եանլըլըզ պու-
լունտուղուն պէյան իլէ , իսթիգրագը
մէզպուրուն տէյիլ իքի միլիօն , իլա պիս
միլիօն լիւա օլուպ , վէ տէյիլ Սօսիէթէ-
ժէնէրալտան , իլա միւսիւ Օրէնհայմ
վէ գուճանեաքընտան ալընաճաղը գա-
րարընըն վէրիլիշ իտուկրին իշար իյէ-
միշ տիր :

— Պու տէֆա յունիս 13 թարիլպէ
Իզմիլտէն ալորըլըմըզ մէթուպարտա նա-
զարէն , Գալրուպէլէնիլ պիշտէ իքի Հայ-
լարը , պիլգաթ Լէֆթէրին պիքէր գուր-
շուն սըզարագ էօլտիւրտիւկիւ անլա-
շըմըլ տրր :

Մէրգու մանտէն պիրի եանի Ուրկան-
ճը օղու , գուրշունու ետիքտէն իքի
սատթ սօնրա ճանընը թէալիմ իթտիկին-
տէն , եանընա կիտէնլէրէ , Լէֆթէրին ,
դըր սէրտարարընը կէօրտիւքտէ , հիւ-
քիւմէթէ իսպէր վէրիլմիշ օլմասը իշին
բիւր զալապ քէսիլէրէք , իքիսին տախի
պիրէր գուրշուն շէքմիշ , վէ եէրէ տիւշ-
տիւքիլին կէօրտիւքտէն սօնրա Ֆիլարէ
էիւզ թու թմուշ տուր :

Շիմսի Լէֆթէր հայեա մուհասէրէ
թահթընտա օլուպ , վէ շու մուհասէրէ
տէ զաթէն խայիլ քէսան պուլունտուգ-
տան , վէ իսթանպուլտան տախի խասէ-
թէն ասքէր սէվզ օլունտուգտան պաշգա ,
Մաշուգ բաշա հազըթէթէրի տախի պու-
պապտէ ֆէվզէլատէ զայլէթ վէ իգտամ
իթմէքտէ օլուպ , վէ գտտաք հայտու-
տուն իսթիլի իշիթտիքճէ հիտտէթէն-
մէքտէ , վէ հէր շի պատապատ աթթը
պու տէֆա իպատուլաշը շու զալըմըն
խատար ու գօրգուսունտան խէլա իյէ-
մէք նիլէթիլէ , կիճէ կիւնտիւզ տիւ շիւն
մէքտէ , վէ բէրտէրէյն արգատան գըր-
սէրտարընը եէթիշտիլմէքտէ օլուն-
ղունտան , եազըն կիւնտէ թու թմուշ
օլմասը միւթտէսի ալընաճաղը , մէմլէ
զալիտէն պուլունտուգտա տրր :

Լէֆթէրին գօղունտան , Էլօրպա
մուհարէպէսի տախի իւսվէ օլունտուգ
ճիհէթէ , պու սէնէ իզմիտէ հիշ պիր
Էլիսպալը թահիլ կիթմէթիլինտէն , գօ-
զանըն օգգասընը , եիկիլիլ զուրուշա
տախի օլա , սիւալ իտէն եոգ իմիշ :

Պիւր ըիվայէթէ նագարէն , Լէֆթէր
Ալորն Եօլունու էլէ ամըշ , վէ եէր
պու տէֆա տախի եազալը գուրթարը
իտ , պիր գաշ քիշտէն ախը ինթի-
զամ իտէճէքմիշ , վէ պուշըրտան պաշ-
լըճալը , կէշէն սէնէ սող էլիկ պիլէ-
լինտէն քէստիլի Միւթիւ օղու Յա-
կըր օլուպ , պու տէֆա իտէ , իքի ա-
յազարընը տախի քէսմէք նիլէթինտէ

իմիշ . շիւնքի , մէրգուճ Միւթի օղու ,
պիր էլիլէ տախի թիւֆէնք աթմագտա
օլունտուգտան , կէշէնտէ պիր կէյիք
վուրտուգտան պաշգա , պու տէֆա
Լէֆթէրին իւզէրինէ կիտէնլէր իլէ պիր-
լիքտէ տախի կիթմիշ տիր :

Օլ թարիլպէլարտա հէր քէս պիր շէյ
իշին բէք թէաճճիւպտէ գալմագտա ի-
միշ . շէյլէ քի , Լէֆթէրի գուշաթորգ-
լարընտա , անճագ եարթ գուրշուն մէն-
զիլի մէսաֆէ գալարագ եանընա եոգ-
լաշըմըլ օլունտուգտա հայտէ , հէր նասը
իտէ , իւզէրինէ հիւճուճ օլունտուգ ,
եախօտ օլունտուգ , գաշմասընա սէ-
պէպիլիէթ վէրիլմիշ տիր :

Պազըլար , պունուն տար սէպէպիլի
քէշֆ իտէմէտիքտէն պաշգա , պազը
էյլէ իթիգալարտա տախի զիյատէ ըիւ-
յէթ իթտիքէրինտէն , « Լէֆթէրտէ
պիր քէրաթէթ օլմալը տրր , Եօլաա . . . »
տիլմէքտէ իմիշէր :

Պիզճէ Լէֆթէրտէքի շու քէրամէթ
տէյիլ պաշգա շէյ , իլա շիմիլէ գատար ,
մէրգուճուն տէրտէսթ իսթիլէսի զոմըն-
տա իթթիլազ օլունտան թէտապիրին ճօգ-
սանլըլ տրր :

— Մըսըրտա Էնիլայի ուլղունտուգ-
լարը մուճիպ օլուպ , վէ Հայլարընը , եա-
լընըզ պիր գաշ քիշտէն ալորըլ ճէսա-
րէթէ իսթիլանտէն , վէ խաթըրլարը իշին ,
քիլիտէ վէ միլլէթինտէն սօլթան , վէ
շիմիլ իտէ , կիւլա պէրպիլ թէպտիլի ապ-
ու հափա իզմիլտէ պուլունտան Միւթիլ
եպիսիպտան , զաթէն պուրատա մու-
հաքէմէ թահթընտա պուլունտուպ , վէ
պիր գօմիսիօնու մախսուտա Էնիլարիւ
հիսապարընա պազըլմագտա իքէն , պա-
զըլարըն տէսայիս ու իթթիլանտէ պիր
թագրիպ Մըսըրա գաշըրըլըզտան պաշ-
գա , գըրգ էլ լի սէնէտէն պէրու , հիշ
պիր եպիսիպտա վէրիլմիշ սուրէթտէ
էիւզ վէրիլիլի վէ հէր եաթարընա կէօգ
վէ գուլագ գարտըլըլըլ , Վարագայի
Հափաթիւ վէ Մանդուճ օղունտուգ
մայիլ մ տուր :

Կէրշի , կէրէք բաթիլիլանտէ , վէ կէ-
րէք պիր իքի միւտաշէնէթիլքտէ քէսպի
էօհրէթ իթմիշ օտան զազէիլալար , մէր-
գու մուն հէր պիս հաթէթէիլ նահէմվա-
րէսիլի էօնիւնէ պիրէր բէրտէ շէքմէյէ
շուլըլմիշար իտէտէ , պիլ սնիտէ շէքմիք-
լէրի բէրտէլէրի շաքեաշաթ իթմիշիլ տիր :
նասըլքի պու տախի մայիլ մ տուր :

Էր եա կիճ հազըրլանտէ մութապ
պիր կիւն զահիլէ շըգար , վէ հազըրըլ
թատաշիւպ իտէնլէր մահճուպ օղուրար :

Պու ալէմոն , պազէն հազը սահիպի
խահնախահ սիւքիլ իտէր իտէ տախի ,
գաթան հազըրլանտան վազ կէշմէք :

Չվալը Էնիլարիւ էհախի , պիր
գաշ սէնէտէն պէրու , բաթիլիլանտէն

խթիմալ իթմէքտէ օլտուղու, կիթաի կէլէճէք, օլտու օլաճագ, վէ պիթաի պիթէճէք տօլապընըն տէրուէնտէ տէօնէ տէօնէ պաշը տէօնտիւքտէն սօնրա, կէրչի պիր արալըգ սիւքիւթ իթմիշ իսէ տէ, պուշտան իքի պուշուգ մահ գատար մուգատտէմ, թէքրարէն գըյամ իտէրէք, վէ եէտլէրինէ մահգէրլէր վէ իսթիտա ու տէֆթէրլէր վէ սէնէտլէր վիւրէրէք, հազգըսընը մէրգուճ Մկրտիչ եպիսկոպոստան տափա իտիպ իսթէմէք իւզըն, վանքըսընը թարաֆընտան արծա. թարգէոս վարդապետի վէ ճիկէրճեան Հօճա Գէորգ աղայը պու թարաֆա վէքիլ կէօնտէրմիշլէր տիր:

Մէրգուճան զաթլար պուրաեա կէլ տիքլէրինտէ, տօղու բաթրիքիսանէյէ գօշարագ, շիմոթի մուվագգաթ հէյնէլ թէ մահգէրլէրին թագտիմ իթմիշլէր իսէտէ, օլ պապտէ լազըմ կէլէն սայ ու իգտամը կէօրէմէմիշլէր տիր:

Բաթրիքիսանէյէ թագտիմ իթմիքլէրի մահգէրլին եախօտ իսթիտանըն սուրէթի շու աթիտէքի տէրճ իթմիկիմիգ տիր քի, տիգգաթլը օգուշուլտուղուէն տա, բաթրիքիսանէն շիմոթի գատար թասահուպ իթմիկի Մկրտիչ եպիսկոպոստան նասըլ զաթ օլտուղու օնտան տա իս իանա անլաշըմագտա տըր:

Բաթրիքիսանէ մէգքիւր իսթիտայը օգուր օգուճագ, քէնտի մէմուրիյէթի իգթիգասընճա, զաթէն մուհաքէմէ թահ-թընտան կիթմիշ օլան մէրգուճ եպիսկոպոստան, սէրիան եա մուհաքէմէյէ շաղըրըպ, վէ եախօտ պիր վէքիլ իսթէյէճէք, վէ վանքըն լերալարընը թահսիլ իտէճէք եէրտէ, զայէթ իլթիֆաթլը սուրէթտէ պիր մէքթուպ եազադագ, օլ պապտէ մէրգուճտան մալիւմաթըսահիհէ սիւալ իթմէքլիկէ գանաաթ իթմէք իսթէյիպ, վէ էնկիւրիւ վանքը վէքիլէրի մէգքիւր մէքթուպու օգուշուպ պէյէնմէ տիքլէրինտէն, արթըգ խաթրը եախօտ ութտանագ էսէրի օլարագ, թարաֆընտան պիր վէքիլ կէօսթէրմէսին տախի մէգքիւր մէքթուպուէն քէնարընտա իշալէթէ հիմմէթ պուշուրուր:

Չէվալը վէքիլէր, Մկրտիչ եպիսկոպոստան ճէվադա պէքլէմէքտէ օլուրլար, վէ Մըսըրտան պուրաեա, վէ հէմուէ, Մկրտիչ եպիսկոպոստան գօսգօճա պիր բաթրիքիսանէյէ, մէգքիւր մէքթուպուէն ճէվապը 55 կիւնտէ կէլըր (պիզ վէ սալիլէր իսէ, էն կիճի օն, օն իքի կիւնտէ ճէվապ ալըպ վիւրմէքտէյիլ):

Մկրտիչ եպիսկոպոս, թապիաթիյէ, զուհուրա կէլմիշ օլան սիւալէրէ իսթէտիկի կիպի ճէվապլար վէրտէքտէն, վէ էնկիւրիւ վանքընըն մաթլուպաթընը պիրէր եօլ իլէ ճէրհ իթմիքտէն պաշգա, թարաֆընտան պիր վէքիլ տախի կէօս-

թէրմէզ, վէ բաթրիքիսանէ իսէ, հալեա պիր իճրա կէօսթէրմէքսիգին, պիւարէ վէքիլէրէ պօշա վագթ ու փարա սարֆ իթմիքմէքտէ պուշուրուր:

Պու խուսուսուէն թասահուպուշու, էնկիւրիւնիւն առաջնորդ սըբաղանը, քահանալարը, վէ զէվաթը միւթէպէրէսի, թարաֆընտան թալապ իթմիշ օլտուղարընտան, պուշտան սօնրա բաթրիքիսանէն օլ պապտէ թուլթաճաղը թարիգէ տիգգաթ իտէրէք, էհալինին նազարը տիգգաթընը տալէթ իտէճէյիլ:

Մանգուճէ միլէթին պէշ փարասընը եէմէտիքտէն պաշգա, մէհմա էմքէն խալը ու մէնֆաթընա տախի շալըմըլ իքէն, պուլ գազէթա բաթրիքիսանէյի թաշլաթըճա, պիքիմ հիշ պիր իշ կէօրէպիլ մէմիգ իսթիմալտէն տէյիլ տիր տէյէլէր թագրիր եազմաեա հիճապ իթմէյէն բաթրիքիսանէ, աճէպա գաճնիկ հիքմէլթէ մէպին, պէօյլէ միլէթին շու գատար փարասընը պօղաղընա կէշիւրմիշ օլմասը թէշէքքիսի թահթընտա պուշուրուր, վէ նիշէ հարէքէթլէրիյէ, տայիմա միլէթին զարարընը մուճիպ օլմուշ օլան պիր եպիսկոպոստ, իգմիւրտէն պուրաեա ճէլը իթմէմէքտէ, եախօտ իտէմէմէքտէ տիր:

Աճալիպ, Մանգուճէ պրագմայօր իմիշքի, բաթրիքիսանէ իշ կէօրէպիլսին իմիշ, աճէպա էնկիւրիւլէրէրին տալաւը թէսպիլէսին տախի, Մանգուճէ միմանի օլմագտա տըր. իշթէ պու խոթ Մանգուճէնին «մէգքիւր հէյնէթին ազարարընտան շօգլուգ պիր իճրաաթ մէմուլ օլուշամագ, չիւնքի թէճիւպէլէրի կէօրիւլմէշ զաթլար տըր տիրմէսի, իմտի սիւալ իտէրիգ եանըճ մը տէօյլէմիշ իտիք, վէ հալեա տախի էօյլէ տէյիլ միտիր, վէ շու եալընըգ Մկրտիչ եպիսկոպոս մէսէլէսի, հէր պիր տէօյլէտիքլէրի միլը թաստիգ իթմէքտէ տէյիլ մի տիր:

Առաջնորդու սապըգ Մկրտիչ եպիսկոպոստան պու թարաֆտան ալտէթիստէ, Ս. վանքըն օլարագ զիմմէթիստէ պուշուրուր մուհասէպէլէրին, վէ պիր թագըմ սէնէտաթլարընը խօտ պէ խօտ պէրապէրինճէ կէօթիւրմիշ օլտուղու, վէ մուախիսարէն վիճակարտա պուշուրուրու միւտտէթտէ, Ս. վանք իլին հասըլ օլան մէպաղըն տախի զիմմէթիստէ պուշուրուրու: Միւմաթիլէյին շու հալինտէն տօլայը Ս. վանքա էգէր ճիհէթ զատրի քիւլի օլմուշ օլտուղուէնտան, զիքը օլուշան մուհասէպէ իլէ, մաթլուպաթը մէքիւքէթին եէտիստէ օլուպտա, օլ վէճիլ Ս. վանքա վէրմիշ օլտուղու իմու խապէր անքեամընճա մալիւմ եւլ առէտ մաթլուպաթ սէնէտիքլինին իսթիսալին, միւմաթիլէյին մուհասէպէսի մէգքիւր վէճիլէ, զիմմէթիստէ օլտուղու, թէպէյիւն իտէճէք տիկէր մաթլուպաթըն, վէ քէնտի իմզասիյէ, պաղը ճիհէթէ մէպին, Ս. վանքա պօրճու օլտուղու, 50,000 զուրուշու, վէ սօն տէֆա վիճակարա ալտէթիստէ, Ս.

վանք իլին, էհալի թարաֆընտան վէրիւմիշ օլան մէպալիլին թահսիլ, վէ Ս. վանքա զատր օլմայաճագ սուրէթտէ րույնէթ վէ թէսպիլէսի, վէ միւմաթիլէյն Ս. վանք իլին ալընմասը լազըմ կէլէնին թահսիլ խուսուալարը, վէ խուսուալ սալիլէրի, չէնտ տէֆա իսթիքիսամ օլուշուշ իսէտէ, միւմաթիլէյին մուհասէպէսի իլին թէշքիլ օլուշան գօմիսիօնա իպրագ իլլէտիկի տէֆթէրտէ կէօրիւլէն մուհասէպէսին թաստիլին հալի իմզաս պուշուրուրուղուշտան, օլ վէճիլէ միւմաթիլէյն զիմմէթի օլուպտա, վանքա էօտէմէսի լազըմ կէլէն մէպալիլէ մահսուպէն, չէնտ գըթա սէնէտ պըրագարագ, քէնտինճէ խիթամը մուհասէպէ իլլէմիշ օլտուղուշտան, թարաֆը ալիլէրինտէն քէնտիսին տախի իֆայի իւրդմէթ վէ իֆայի մուհասէպէյէ տայիր իլմ ու խապէր վէրիլէք իպրագ իլլէտիկի մուհասէպէսին սուրէթլիլէ քէյֆիլէթ իշար պուրուլմուշ, վէ հիսապ տօլմագ իւզըն պըրագմըլ օլտուղու սէնէտլէր իլէ, պիր առէտ Ս. վանքըն բնակիլի, թարաֆընտան օլան իֆատէ իւզէրինէ, Գովաննէն աղա Չէլէեան եէտիլէ կէօնտէրիլմիշ իսէտէ, մէգքիւր սէնէտլէր, ալայ Ս. վանքա րաճի սէնէտլէր օլմայըպ, էօթէտէն պէրու գուլանմըլ օլտուղու ուսուլ կիպի, կէրէք Ս. վանքըն, վէ կէրէք քէնտի նէֆսինին ազճէլէրին պիր սիհագտա թուլարագ, շուրատա պուշուրուր կիւզէլթէյէ տաղըտըպ, վէ սէնէտլէրի զիմմէթինէ ալարագ, կիւզէլթէլի օլուպտա վագթ ու զէմանիլէ ալընանլար քէնտի ազճէսինէ մահսուպ օլուր. վէ նիզալը եախօտ ինքեարը, վէ ինքըրագ քէսպ իտէնլէրի Ս. վանք հիսապընա մահսուպ իթմէքլիլի միւթատըր օլտուղուկիպի, եէտիստէ օլան մէվիուտ ազճէյի տախի, էկէր ազճէսին ֆիյաթր տիւշէր իսէ վանքըն, վէ այնի հալտէ օլուպտա, կիւքսէլիլիսէ քէնտիսինին, պու կիպի իրթիքեապարը ճիւմիլէ մալիւմ տուր, վէ սօն տէֆա քէնտիսիլէ մուհասէպէ կէօրիւլիւպտէ, իմզա օլուշան Ս. վանքըն քիւլիւք տէֆթէրինտէ կէօրիւլմէքտէ օլտուղու, վէ մէգքիւր տէֆթէրտէ իսէ, քէնտիսինին տախի իմզասը պուշուրուրու հալտէ, զայրի էգ թէսպիլմաթ չէնտ գըթա սէնէտլէր վէճիլէ, 62 թարիսինտէն մա կիւզէլթէ իլլէմէքիւզըն 6,800 զուրուշուգ պէշ գըթա սէնէտլէր զիմմէթիստէ օլտուղուշու հալի, ալընան թէմիլիլ իլմ ու խապէրի թագտիմի ալիլէրի գըրընտըղընտան, պէր մուճիպի տէֆթէր վէ սէնէտ 65 թարիսինէ գատար մա կիւզէլթէ 152,404 զուրուշա իպրագ օլուշմուշ, վէ իլթաթի մուհասէպէտէ նագտէն օլարագ, միւմաթիլէյին 55,688 զուրուշ Ս. վանքա վէրմիշ լազըմ կէլտիկիստէն, պու ազճէ իսէ զիմմէթիստէ 450 զուրուշտան իրա տըր, 445 առէտ լիլա պիր մահէլլէ մէրմիշիմ տէյու, զիքը օլան 445 լիլայը 55 տէն քիւաուր զուրուշ վանքա մալ իտէրէք, հիսապը իմզա օլուշուղու իւզէրինէ, լիլայը վէրմիշ օլտուղու մահէլլտէն սիւալ օլուշուղու, լիլայը մէգքիւր պէտէլինէ 50 զուրուշա Մէմուշիլլէ վէ 40 զուրուշա իալիլիլէ ալ-

Թուոնու օլարագ , եալընը 45,000 զուրուշ վերիպ , 415 լիրայա սենէտ ալարըը թէ պէյեիւն իլէմիշ , պու սուրէթտէ 10,000 քիւսուր զուրուշ Ս . վանքըն ալտանմագտա օլուզու աւլաշըլմըշ , պու ազճէ վանքըն օլուզուտա , քէնտիսիտէ առաջնորդ օլուզու հալտէ , զիքրի մուհասէպէտէ 56,000 զուրուշ տասանորդ ալարագ , պիրտէ պէօյլէ ազճէ սարաֆըլըղընա գաշգըշմասըլա , Ս . վանքըն ալտամասընա հիշ պիր վէճիլէ գայըլ օլուհամեանադընտան , մէղթիւր ագճէլէր միւթալէպէ օլուհամուշ իսէտէ , պու խուսուս իլին , կէրուշէ ագճէ վիլմէսի քէնտիսէ տագուհանադը պահս իլէ , օլ սըրատաա զիքրի սէպգաթ իտէն վանքըն պազը կիւզէլթէ նիզասը իլէ , զիքր օլան ազճէ ֆարգընա մահսուպ օլուհամագ իւզըրէ , Ս . վանքա յիշատակ նիլէթի իլէ թարաֆընտան 50,000 զուրուշա պիր գըլթա պօրճ սենէտի վիրէճէկիւնին թագրիլի իլէ , սէօղլէրի գարաթմըշ օլուպ , սօն տէֆա կիտէճէկի սըրատաա , պիր թագըմ շարթլար տէրճիլէ 50,000 զուրուշա պիր առէտ սենէտ պըրագմըշ , պու պօրճ սենէտի իսէ , զիքր օլան իքի բարշա Ս . վանքըն մաթլուպուհու հալի օլուպ , քէսմիտէ յիշատակ տէյի վէրմիշ օլուզու սենէտ տիր . կէրէք պա իւմ ու խապէր զիմմէթիտէ պուլուհան պէշ գըլթա սենէտլէր պէտէլի , վէ կէրէք տէֆթէրտէ կէօսթէրիւլէն 5464 զուրուշ վէ քէնտի սենէտի պէտէլի 50,000 զուրուշ պիլ կիւզէլթէ , վէ միւթէվէֆա Բիլնկիւնը Յարութիւն աղա սենէտի պէտէլի մա կիւզէլթէ 61499 զուրուշ , վէ 1862 սենէտի նոյեմբեր պիրինտէն 1865 ապրիլի պիրինէ գատար , իրատ մէսարիֆտէն զիմմէթի պուլուհան պէր մուհիսի տէֆթէր 8656 զուրուշ , վէ խթանապօլլու Սիկի նամ խաթուհան գըլթալ մատտէսինտէն տօլայը , հիւքիւմէթ թարաֆընտան , Ս . վանքա էմանէթ պըրագըլըպ , էլ եէվմ միւսալիլէյհին զիմմէթիտէ օլուպ , պու եիւզուէն վանքը վէ միլլէթի թաղեիք իթմէքտէ պուլուհանադըրը 4600 զուրուշ վէ կիւզէլթէսի 2698 զուրուշ իթմիշ իտուկի , ճէման 208, 500 զուրուշ օլուպ , մէպլաղը մէզպուրուհն պիր գըլթա սենէտ իլէ , 61,499 զուրուշ միւթէվէֆայի միւսալիլէյհ Յարութիւն աղա թէրէքէսինտէն , վէ հալիսկոպուր միւսալիլէյհին իւմ ու խապէրի մուհիսիսէ պէշ գըլթա սենէտլէր պէտէլի մա կիւզէլթէ , 96800 զուրուշուհն եէրլի եէրինտէն թահսիլ գըլընմագ իւզըրէ , միւսալիլէյհ հալիսկոպուտան սենէտի մէզթիւրլէրի ախգ օլուհամաը , վէ տիկէր սենէտ պէտէլի մա կիւզէլթէ էղ զայրի թէպլիմաթ 57495 զուրուշուհն տախի սենէտի վէճիլէ Սիլիւհիսարը Նուրաշ օղլու հաճի Յալիքը վէ կարապետտէն թահսիլի , վէ Մկրտիչ հալիսկոպուտան սենէտի վէճիլէ , 50,000 զուրուշ իլէ , գըլթալը մէրգուհուհն 4600 զուրուշուհն կիւզէլթէսի պիրլէ , վէ մուհասէպէյի մէզթիւրլէտէն 8959 զուրուշուհն , վէ տէֆթէրտէ կէօսթէրիլէն 5964 զուրուշուհն քի ճէման 50,201 զուրուշուհն , միւսալիլէյհ Մկրտիչ հալիսկոպուտան թահսիլ պիրլէ , Ս . վանքըն զատըրտէն վիգայէսի մէրհամէթլէրիլիլէ մէնուլթ վէ մէր-

պուլթ իտուկիլիտէն , պու մէսալիլէին թէսվիլէսի իտուհուսու իլին , Ս . վանքըն միլլէթիլի վէ վիճակարըն թարաֆընտան իլթէ պու տէֆա թագէտս վարդապետ իլէ ճիկէրեան հօճա Գէորդ պէնտէլէրի խասսէթէն իրսալ գըլընմըշ , վէ քեաֆթէի մուհասէպէնին սուրէթի տէֆթէրի տախի իրաւճէն մուհիլէյիլէր եէտինէ վէրիլմիշ տիր . կէրէք տէֆթէրտէն , վէ կէրէք քէնտիլէրիլին իֆաթի չիֆահիլէրիլիտէն քէյֆիլիլէթ պիլ էթրաֆ մալիլմի մէլլուլմէրի պուլուլուր : Վէ Ս . վանքըն , շու զարուրէթ հալինտէն պիր թագըմ մասրաֆլարա տիւշար օլմասընտան վիգայէ , վէ հիմմէթլէրիլիլէ քէյֆիլիլէթի պիր ան էվլէթ թէսվիլիլէսինէ նիյաղլար օլուհուր : Գալտըր Ս . վանքըն աշվալը հազըրէսինէ կէլինտիլթտէ , պիր դաշ եիւզ սէնէլէրտէն պէրու , էպիլիլիլէսինին թամիր օլմամըշ օլուզուհուտան , պուլուհան միւսալարըն իսքեան իլէտիլէրի մահէլլէր , իգամէթի պիր վէշ իլէ թէհամմիլ օլուհամագ տէրէճէտէ , իլա , ծնլարճա արանըլմայուպ , ուստաւոր օտալարընտան հիշ պիր սաղ օտա գալմայըպ , քեամիլէն կէօշիլըշ . սուրը Աստուհանթիլիտէ վէ խաշտա թէճէմմիւ իտէն քիւլլիլէթիլու ուստաւորար սուր սենէ պիւթիլին պիւթիլինէ ալըգտա գալարագ , չատըլար ալթընտա հըֆղ իտիլիպ , քիւլլի մէշաղգաթէ տիւշար օլուհուր , վէ միլլէթի ախէր ինտինտէ տախի թագպիլի օլուհուրուպ պիր թարաֆ գալսըն , պու սենէ ալթըր եէտի վիճակարտան կէլէն իւշ պէշ եիւզ ուստաւորուհն պէյիլիտէ , տիրլիլ միւսալահասաթ թէքէվիլին իթմիշ , եանի Ս . վանք իլին վէրտիլէրի ռըրմուլթիլարըն , հէր պիրիսի պիր մահէլլտէ գալարագ , վանք պէօյլէ վէրանէ հալտէ գալտըգճա , իտարէսի իլին պիր ազճէ վէրմէյէճէքլէրիլի գաթիլէն պէյան իլէմիլլէր տիր . ֆիլլաղը էպիլիլէճէ զարուրէթի տէրէճէյի նիհայէեէ վասըլ օլուզուհուտան , սենէ պէ սենէ , մէհմաշմէն , պիրէր մըգտար թամիրէ միւհիթան օլուզու իլին , լաղըմ կէլէն քէրէսթէ մէվճուտ իսէ տէ , ազճէլէրին հալի մալիլմ օլմալին , ֆարգ օլուհու վիճակլարա , իքի գօլտան օլարագ , պիրի Սահակ վարդապետի , վէ պիրի Յակոբ վարդապետի չըգարմագ , իթմիլթիլիտէ , վիճակարտա պուլուհան էհալի թարաֆընտան տէրլէր իմիշ քի , շու Առաջնորդուհն մուհասէպէսի վէ վանքըն պիր թագըմ խուսուսաթլարըր րույլէթ օլուհամադըգճա , չիմտիլիք պիր ազճէ վէրմէյիլ կիլիլ սէօղլէր . պու հալտիսիլէր եաքուհուհն , վէ տիկէր լաղըմ օլան իլլէրին թաթիլիլի պատի օլուհու . պու սէպէպլէր , պօրճու իլլէտի պիլի , խասսէթէն տատմար կէօստէրմիլէ քի , սուրը վանքըն մէսալիլէինին թէսվիլիլէսինէ պագըլըն իլին : Տէֆա , րիվալէթիլիլէ նազարէն , Մկրտիչ հալիսկոպուտան Ս . վանքա վէրմիշ օլուզու , իւմ ու խապէրտէ զիքր օլուհան սենէտլէր պէտէլի օլան ազճէյի , միւսալիլէյհ , կիւզէլթէսի իլէ , թահսիլ վէ տէրտէսթ իտէրէք , 4600 առէտ Օսմանլը լիրասը , Գարահիսարը-սահիպ նամ մահէլլտէ , պիր դաշ մահէլլէրտէ կիւզէլթէսի իլէ վէրմիշ , թարաֆընտան պիլտիրիլտի Գարա-հիսար վիճակը ազալարընա ,

րիճա վէ իլթիմաս իլէ քի , չիմտիլիք Ս . վանքըն մուհասէպէսի րույլէթ օլուհանա տէկին , միւսալիլէյհ Մկրտիչ հալիսկոպուտա մէզքիւր 1600 լիրանըն վէրիլմէմէսի :
Հալ պու քի , զաթը վալեալէրինին , Ս . վանքըն վէ վիճակարըմը վէ միլլէթիլիլէ իւզէրինտէ աէրքեար օլան հիմմէթլէրի վէ մէրհամէթլէրի սայէսինտէ , շուրայա պուրայա հաճէթ պըրագմայարագ , վէ թարաֆէյն պիր դարար թուլուլարագ , իհագըր հագգ պուլուրաճաղընըգա մաղրուրէն , տահա տիկէր իֆատէլէրիլիլտէն չիմտիլիք սարաֆըր նազար գըլընմըշ , վէ շու հալին իսէ , ուզուհն սըղըլտըյա մուհիպ օլմամասը , կէրէք միւսալիլէյհ հալիսկոպուտա հագգընտա , վէ կէրէք Ս . վանք հագգընտա խալըրըլ օլաճաղընտան , օլ վէճ իլէ մէճմուլ իտէրիլ քի , ագտէմճէ օլուզու կիլի , պու տէֆա տախի Ս . վանքըն իլինին թէտախիլտէ պըրագմայըպ , հէր հալտէ թէսվիլիլէսինէ հիմմէթ , վէ ինայէթ պուլուլմասը պապընտա վէ հէր հալտէ իրատէ էֆէնտիլէրիլիլտէ տիր :
5 Մարտ 1866 , Էնկիւրիւ :

— Վիսօգա գազաւընա թապի Չաղրաճա գարիլէսի սաքիլլէրինտէն Թուրօրիճ Սալիհ նամ քիմէսնէնին , հէնուզ իւշ եաշընտա պուլուհան օղլու Պայրամ Նահարա , Աշ օճաղընա կիրիլիլէսինտա օլան ալթէշէ թէգարիլիլէսինտէն , էղգաղա էլպիլիլէսի թուլթուլարագ , էկէրշի սէօստիլիլէսինտէ իսէ տէ , սապիլի մէրգուհուհն պէյիլիլէսինտէն ուստաւորուհն գատար զիլտէճէ եանմըշ օլմասընա մէպիլ , ծն կիւն միւրուրուհնտա ֆէվթ օլուզու , վէ եինէ գաղայի մէզպուր միւսալահասաթ թագընա ճէօսմաթընա թապի Գարագօլ գարիլիլէ Րաշգօլիճ Միճէնին զէվճէսի իգօնցա նամ խաթուհն , քէշալիք իւշ եաշընտա օլան օղլու Մարգօլու մէյտանտա պըրագըպ , մէրատէ պուլուհան գուզուլու թուլթմագ մէշաղլիլէթիլտէ իւքէն , գարիլէյի մէզթիւրէ սաքիլլէրինտէն լաղիճ Միւսան նամ քիմէսնէնին օրատա օթլամագտա օլան գըսրաղը , հէր նասըլ իսէ մէրգուհն չօճուլուհն իւզէրինէ կէլիպ ալթընա , վէ սաղ պէօյրիլիլէ պասմըշ օլուզուհուտան , պուլուհան տախի վէֆաթ իլլէմիշ օլուզու մահէլլի իշարաթընտան տըր :

— Պէրէճէ գազաւընա թապի Շատիք գարիլիլէսի գանպուր Մարգօնուհն իքի պուլուգալըլ օլան օղլու Ղահօ նամ սապիլիլ , վալիտէսի պէշիլթտէ պըրագաղագ տիշարըյա չըգմըշ , վէ օտա իլլինտէ պաշգա քիմէս պուլուլուհանտըղընտան , պիր թագրիլիլէսինտէ պիր ճանալար (տօմուզ) կիրիլիլ , մէրգուհուհն եիւզիւհիլ կէօղիլիլէսինտէ եալարըղընա առէմի գահաթիլիլէ , պիշարէ չօճուլուհն պիրտէ աղընը պուլուհուհն եէմիշ օլուզուհուտան , տէրագապ ֆէվթ օլուզու , գաղայի մէզթիւրտէն ալթնան էվրագտա կէօրիլիլէ տիր :

Քէլ :
ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԷՎԱՆՔ ՀԷՐԱՆՏԵՆ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆԵԷ
ՊԵՏ-ՕՂԻՆԻՅԱ ՏՕՂԻՆԻ ԵՕԼՏԱ , ՅՈԹՈՒՐԱՅ ԱԳՏՈՒԼԼԱՅ
ՊԵՐԱՏԵՐԻԷՐ ՊԵՐԵՐԵՐԵՅԱ ՆՈՒՄԵՐՈՒ 519 :